

ד. שלח רבי יצחק בר רב יעקב בר גיורי בשם רבי יוחנן: אף על פי שלא מצינו בכל התורה כולה שחלק הכתוב בין ביאה כדרכה לביאה שלא כדרכה למכות ולעונשין — אבל מוציא שם רע חלק. והסיקו (כדברי רב כהנא) שאינו חייב עד שיבעול כדרכה ויוציא שם רע בכדרכה, וכרבי אליעזר בן יעקב שאמר דברים ככתבם, ואם לא בעל כדרכה היאך אתה קורא לא מצאתי לכתך בתולים.
 כן פסק הרמב"ם (נערה בתולה ב, י), שאינו חייב עד שיבעול אותה כדרכה ויוציא שם רע כדרכה. בעלה שלא כדרכה — מכין אותו מכת מרדות.

ה. לרבי אליעזר בן יעקב מתפרשים הכתובים כמשמעם, וכל שלא בעל לא אינו חייב. (אלא שמכל מקום לוקה לדברי רבי יהודה, וכדלעיל).
 וחכמים אומרים: בין בעל בין לא בעל. ובא אליה — בעלילת; ואקרב אליה — בדברים. לא מצאתי לכתך בתולים — לא מצאתי כשרי בתולים (= עדים המזימים את עדיו. רש"י). ואלה בתולי בתי — כשרי בתולי בתי. ופרשו השמלה — פרשו מה ששם לה, שבוררים את הדבר כשמלה חדשה. (ולרבי אליעזר מביאים השמלה ממש, להראות שלא מצא לה דם בתולים. ואעפ"י שמביא עדים שזינתה, סבר שאינו חייב אלא אם העיז פניו לשנות הידוע, שמחציף להראות השמלה לבית דין ונמצא שקרן, שהיא מלאה דם. תוס').

הרמב"ם (סוף הלכות נערה בתולה, ובכס"מ), אם כי פסק כרבי אליעזר בן יעקב שאינו חייב אלא בשבעל, פירש המקראות כמו שאמרו חכמים.

דפים מו — מז

עט. אלו זכויות זיכתה תורה לאב בבתו קטנה או נערה, ומגני?

האב זכאי בבתו בקידושיה; בכסף (ויצאה חנם אין כסף — אין כסף לאדון זה כשיוצאה ממנו בסימני נערות, ויש כסף לאדון אחר — והוא אביה כשיוצאה ממנו בנערותה, שכסף קידושיה שלו), בשטר ובביאה (והיתה לאיש אחר — הוקשו הוויות להדדי). זכאי במציאתה — משום איבה. ובמעשה ידיה (וכי ימכר איש את בתו לאמה — מה אמה מעשה ידיה לרבה, אף בת מעשה ידיה לאביה. ולקטנה אין צריך לומר, שהרי יכול למכרה לאמה, כל שכן שכסף קידושיה שלו). ובהפרת נדריה (בנעריה בית אביה). ומקבל את גיטה (ויצאה והיתה — הוקשה יציאה להוייה).

א. האב זכאי להכניס את בתו לחופה (את בתי נתתי — כל נתינות במשמע. רש"י). מדברי ר"י בן מגאש (להלן נז): נראה שאין לאב זכות בבתו קטנה למסרה לחופה בעל כרחו, שאי אפשר לה לקבל, אלא בנערה בלבד זכאי.

ב. לפרש"י נראה שאין מציאתה שייכת לאב אלא אם היא סמוכה על שלחנו [ואף לשמואל (בב"מ יב) שמציאת קטן לאביו אפילו אינו סמוך על שלחנו, מכל מקום בנערה מודה. עתוס']. והתוס' כתבו שאפילו אינה סמוכה על שלחן אביה מציאתה שלו. וכן לענין מעשה ידיה, אפילו אינה ניוזנית ממנו, ההעדפה שייכת לאב.

אכילת פירות מנכסיה — לתנא קמא, וכן סתמה משנתנו, אין האב אוכל פירות בחייה. ולרבי יוסי בר' יהודה אוכל, שכן תקנו לו חכמים כדי שאם תלקח בשבי לא יימנע מלפדותה באמרו כיס מלא מעות יש לה ועד הנה לא נהגיית מהם, עתה תפדה את עצמה.

דף מז

פ. א. כתב לה אביה מטלטלים שיבואו עמה לבית בעלה, ומתה — האם זכה בהם הבעל?
ב. נשואה או ארוסה שנתארמלה או נתגרשה — האם גובה כל כתובתה אם לאו?

א. כתב לה פירות כסות וכלים שיבואו עמה מבית אביה לבית בעלה, מתה — לא זכה הבעל בדברים הללו.
משום רבי נתן אמרו: זכה.

א. לפרש"י מדובר שמתה באירוסין, אבל לאחר הנישואין — לדברי הכל זכה בהם הבעל. וכן מבואר ברמב"ם (אישות כב, א). וכן נקט ריצב"א לעיקר, ופירש שאין מדובר שכתב לה בשטר 'שיבואו עמה לבית בעלה' כי אז ודאי כל עוד לא נכנסה לרשותו לא זכה הבעל. ורבנו תם מפרש שמתה לאחר הנישואין קודם שנהנתה מהנדוניא, ואפילו לאחר כמה שנים (תרומת הדשן שכא. וע"ע בטור וב"י אה"ע נה; רמ"א נב, ד. ואף רש"י מודה לרבנו תם אם יש גילוי דעת או מנהג שאינו מקנה אלא על דעת שתהנה בתו מהם (עפ"י מהרי"ק עד; פא. וע' בהרחבה בתרומת הדשן שכא). ואם היתה הנדוניה ביד נאמן — ע' תשובות מיימוניות — אישות לה; מרדכי קנה; שו"ת מהרי"ל סא; חות יאיר צז). ופסק רבנו תם כחכמים, וכן פסק רבנו חננאל. ומבואר בתוס' שאם החתן מוחזק בנכסים — זכה.
ב. אין חילוק אם כתב האב את הנדוניה כהתחייבות לכתו או לחתן. (עפ"י שו"ת מהרי"ק פא).
ג. יש אומרים שאם היא עצמה הכניסה הנדוניה, אין אומרים סברא זו, שלא כתבה אלא על מנת לכנסה כדי ליתן ליורשיה אם מתה. (ע' שו"ת מהרי"ו סד; חות יאיר צז).

ב. נשואה שנתארמלה או נתגרשה — גובה את הכל, עיקר ותוספת.
מלבד במקום שיש מנהג שהאלמנה אינה גובה תוספת, המנהג מבטל הלכה. (עפ"י שו"ת מהר"ם חלאוה קנא, וכ"ה בשו"ת מהר"י בן לב ח"א סד).
ארוסה שנתארמלה או נתגרשה — גובה את הכל. רבי אלעזר בן עזריה אומר: בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה, אבל תוספת לא — שלא כתב לה אלא על מנת לכנסה. (וכן הלכה. לקמן נו.).
אבל כשכנסה אפשר שנשתעבדו הנכסים משעת כתיבה שבאירוסין. ונסתפקו בדבר בירושלמי פ"י ה"א.

דפים מז — מח

פא. מהם המקורות והטעמים לחיובים דלהלן שחייב האיש לאשתו?

א. מזונות.

ב. כסות ועונה.

ג. פירקונה וקבורתה.

א. חיוב מזונות לאשה — כברייא אחת משמע שתקנת חכמים היא, תחת מעשה ידיה. [ולרב הונא צריך להגיה כברייא 'מעשה ידיה תחת מזונות' — שמזונות עיקר, ויכולה האשה לומר איני ניוזנית ואיני עושה. להלן נח:]. ובברייא אחרת למדו התנאים מזונות מדאורייתא — שארה כסותה וענתה לא יגרע.
ברמב"ם (אישות יב, ב) מבואר שמזונות דאורייתא, וכן דעת הרשב"א ועוד. ואילו הרמב"ן (בפירוש התורה — משפטים) כתב שהם מדרבנן. וכן נקט המגיד — משנה (שם). וכן משמע ברש"י ריש מסכתנו ד"ה אוכלות).
ויש מי שכתב שמדאורייתא אינו חייב אלא במזונות כדי חיי נפש, אבל לפי כבודו וכבודה — מדרבנן. ואם אין האשה רוצה ליתן לו מעשה ידים, פטור ממזונות אפילו כדי קיום נפש, שכן תקנו חכמים. (עפ"י הפלאה בקונטרס אחרון סח).